

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
Active Learning Management of Lower Secondary Education Teachers
in Thailand 4.0

กนกวรรณ ฉัตรแก้ว

นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต

โทร.061-698-1566, E-mail: chatkaew.bt@gmail.com

ศรีสมร พุ่มสะอาด

อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต

โทร.081-398-5820, E-mail: srisamorn711@gmail.com

Kanokwan Chatkaew

Student, Curriculum and Instruction, Rangsit University

Srisamorn Pymsa-ard

Lecturer, Curriculum and Instruction, Rangsit University

รับเข้า: 14 เมษายน 2563 แก้ไข: 4 พฤษภาคม 2563 ตอรับ: 22 พฤษภาคม 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2) ศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู 3) เปรียบเทียบการปฏิบัติของครู และความคิดเห็นของผู้เรียน และ 4) ศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นครู จำนวน 10 คน และผู้เรียน จำนวน 431 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสังเกตพฤติกรรมสำหรับครู และผู้เรียน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบแมน-วิทนี (Mann-Whitney U Test) และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในภาพรวม ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) ความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ในภาพรวมปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 3) ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูมีค่าเฉลี่ยมากกว่าความคิดเห็นของผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน โดยการปฏิบัติของครูกับความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้สื่อ/นวัตกรรม และการวัดและประเมินผลการ

เรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 4) ผลการสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในภาพรวม ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประเทศไทย 4.0 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the state of active learning management of lower secondary education teachers in the Thailand 4.0 era, 2) to explore opinions of lower secondary education students, 3) to compare teachers' practice for the active learning management against students' opinions, and 4) to explore teachers' active learning management behavior and students' learning behavior. The samples consisted of 10 teachers and 431 students. The tools were questionnaires and behavior observation forms for teachers and students. Data were collected by the researcher. The data was analyzed by using frequency, percentage, mean and standard deviation, Mann-Whitney U Test, and content analysis. The results showed that: 1) The overall teachers' active learning management was at a high level. 2) The overall students' opinions towards their teachers' active learning management were at a high level. 3) The comparative study, it was found that teachers' active learning management practice was higher than students' opinions of learners in 3 sides which teachers' active learning management practice and learner's opinions about learning activities differences were statistically significant at 0.01 and opinions about using media, innovation, measurement and evaluation of learning differences were statistically significant at .05. The results of the observation, the overall teachers' practice was at a medium level, and the overall students' behavior was at a high level.

Keywords: active learning management, Thailand 4.0, lower secondary education level

บทนำ

การศึกษาไทยในอดีตที่ผ่านมาใช้หลักสูตรที่เน้นเนื้อหาเป็นฐาน (Content Based Curriculum) เป็นหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาวิชาเป็นหลัก ในการจัดการเรียนรู้จึงเป็นในลักษณะของ (Teacher Center) ครูจะเป็นศูนย์กลางของการเรียน มีหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบ (Passive Learning) ที่เน้นให้ผู้เรียน เรียนรู้ผ่านการถ่ายทอดของครู การเรียนรู้จะเรียนโดยการอ่านท่องจำ การฟังบรรยาย และเห็นภาพประกอบ จะทำให้ผู้เรียนสามารถจำได้เพียง 50% (สภาพ พุทธิภูมิ, 2555) แม้ว่าการเรียนในลักษณะนี้จะทำให้ผู้เรียนจำเนื้อหาในการเรียนได้ แต่ไม่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้

หรือเกิดองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะจดจำแต่ในสิ่งที่ครูสอน ครูบอก แต่ไม่สามารถนำกลับมา คิดวิเคราะห์ แยกแยะสิ่งต่าง ๆ เองได้ จนกระทั่งปี พ.ศ.2544 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสุข และมีศักยภาพ การจัดการศึกษาจึงมุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม การจัดการเรียนรู้จะยึดหลักพัฒนาศักยภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายในการพัฒนา ความรู้ ความคิด สติปัญญา เน้นการสอนตามสภาพจริง เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้แบบร่วมกัน เรียนรู้ตามธรรมชาติ และเรียนแบบบูรณาการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544: 5-24) โดยครูมีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกในการศึกษาโดยนำเทคโนโลยีเข้ามามีใช้ในการพัฒนาสื่อให้มีความหลากหลาย มีกิจกรรมที่น่าสนใจที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ หรือวิธีแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างแท้จริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ปัจจุบันหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 กำหนดให้มาตรฐานการเรียนรู้ยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 25) เช่นเดียวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 และปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้มีความเป็นสากลมากขึ้น เพื่อให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21

การเคลื่อนจากโลกในศตวรรษที่ 20 มาสู่โลกในศตวรรษที่ 21 เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตที่ก่อให้เกิดปัจจัยของโอกาส ภัยคุกคาม เงื่อนไข และข้อจำกัดต่าง ๆ การกำหนดนโยบายประเทศไทย 4.0 ซึ่งเป็น “วิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย” หรือโมเดลพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นนโยบายที่ขับเคลื่อนให้ประเทศไทยเข้าสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนที่มีภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจที่จะนำพาประเทศไทยให้หลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง ความเหลื่อมล้ำ และความไม่สมดุล เพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับโอกาส และภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2560: 3, 8) การศึกษาจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ที่จะพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีส่วนสำคัญในการทำให้สังคม และประเทศ เกิดการพัฒนา มีความเจริญก้าวหน้าอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ.2561 ได้กำหนดคุณลักษณะ คุณภาพ อันพึงประสงค์ของคนไทยเพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งยึดเป็นกรอบในการสร้างคนไทย 4.0 ที่มีบริบทที่แตกต่างกันไปตามท้องถิ่น และสถานศึกษา แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ “ธำรงความเป็นไทยและแข่งขันได้ในเวทีโลก” คือการเป็นคนดี มีคุณธรรม ยึดค่านิยมร่วมของสังคม สามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติ ไปสู่ความ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยพัฒนาตนเองให้เป็นคนที่มีคุณลักษณะ 3 ด้าน คือ 1) มีความรอบรู้ มีทักษะชีวิต ทักษะการทำงาน อยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง ความมั่นคงในชีวิต และคุณภาพชีวิตที่ดีต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม 2) ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม เป็นผู้ที่มีทักษะทางปัญญา มีความคิด

สร้างสรรค์ สามารถบูรณาการข้ามศาสตร์ได้ เพื่อร่วมสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีและสังคมได้ 3) มีจิตสำนึกเป็นพลเมืองไทยและพลโลก มีส่วนร่วมในการพัฒนาชาติบนหลักการประชาธิปไตย ความยุติธรรม ความเท่าเทียม เสมอภาค และอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและประชาคมโลกอย่างสันติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2561: 1-4) และมีแนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มีแนวคิดในการกำหนดมาตรฐานด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเน้นที่การปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการปฏิบัติที่นำไปสู่การเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและคงทน ผ่านกระบวนการคิด และปฏิบัติจริง การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561: 4) จึงกล่าวได้ว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จึงสอดคล้องกับการเรียนในยุคนี้ที่เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรค์ทางปัญญา (Constructivism) ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา (สถาพร พุทธิพิฏฐกุล, 2555)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย พบว่า ครูไทยส่วนใหญ่ยังยึดติดกับการสอนแบบเดิม (Passive Learning) ที่เน้นการสอนแบบบรรยาย ท่องจำ ซึ่งไม่ก่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ลงมือทำได้ด้วยตนเองของผู้เรียน (สถาพร พุทธิพิฏฐกุล, 2555) อาจเพราะเหตุนี้การจัดการเรียนรู้ของครูจึงทำให้คุณภาพของผู้เรียนไม่เป็นไปตามที่ต้องการเนื่องจากการดำเนินการในการจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนด คือ การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) แต่ยังใช้การสอนแบบเดิม ๆ อยู่คุณภาพของผู้เรียนอาจลดลง และไม่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันผู้วิจัยเห็นถึงปัญหา และความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพราะเป็นกลุ่มสาระที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจการดำรงชีวิตของตนในฐานะการเป็นสมาชิกคนหนึ่งที่อยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข สามารถปรับตัว และเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย และกาลเวลา เคารพในสิทธิ และหน้าที่ของตนเอง และผู้อื่น เข้าใจความแตกต่างของสังคมที่มีความหลากหลายในเรื่องของเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม มีคุณธรรม รักและภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก และนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ แม้กลุ่มสาระการเรียนรู้จะเป็นเพียง กลุ่มสาระหนึ่งในหลักแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่มีเนื้อหาสาระครอบคลุมการพัฒนาผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน ตอบสนองต่ออุดมมุ่งหมาย และสมรรถนะของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้กำหนดไว้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำวิจัยเรื่องจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อศึกษาถึงสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูว่ามีการปฏิบัติมากน้อยเพียงใด มีกระบวนการ เทคนิค วิธีการ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกอย่างไร และส่งผลกับผู้เรียนอย่างไรบ้าง เพื่อนำผลการวิจัยมาเผยแพร่เพื่อเป็นแนวทางในการนำการจัดการเรียนการสอน

นี้ไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้สำหรับครูที่ยังไม่เคยสอนรูปแบบนี้ หรือเพื่อนำไปเป็นแนวทางการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนา การใช้เทคนิคเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) ในการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

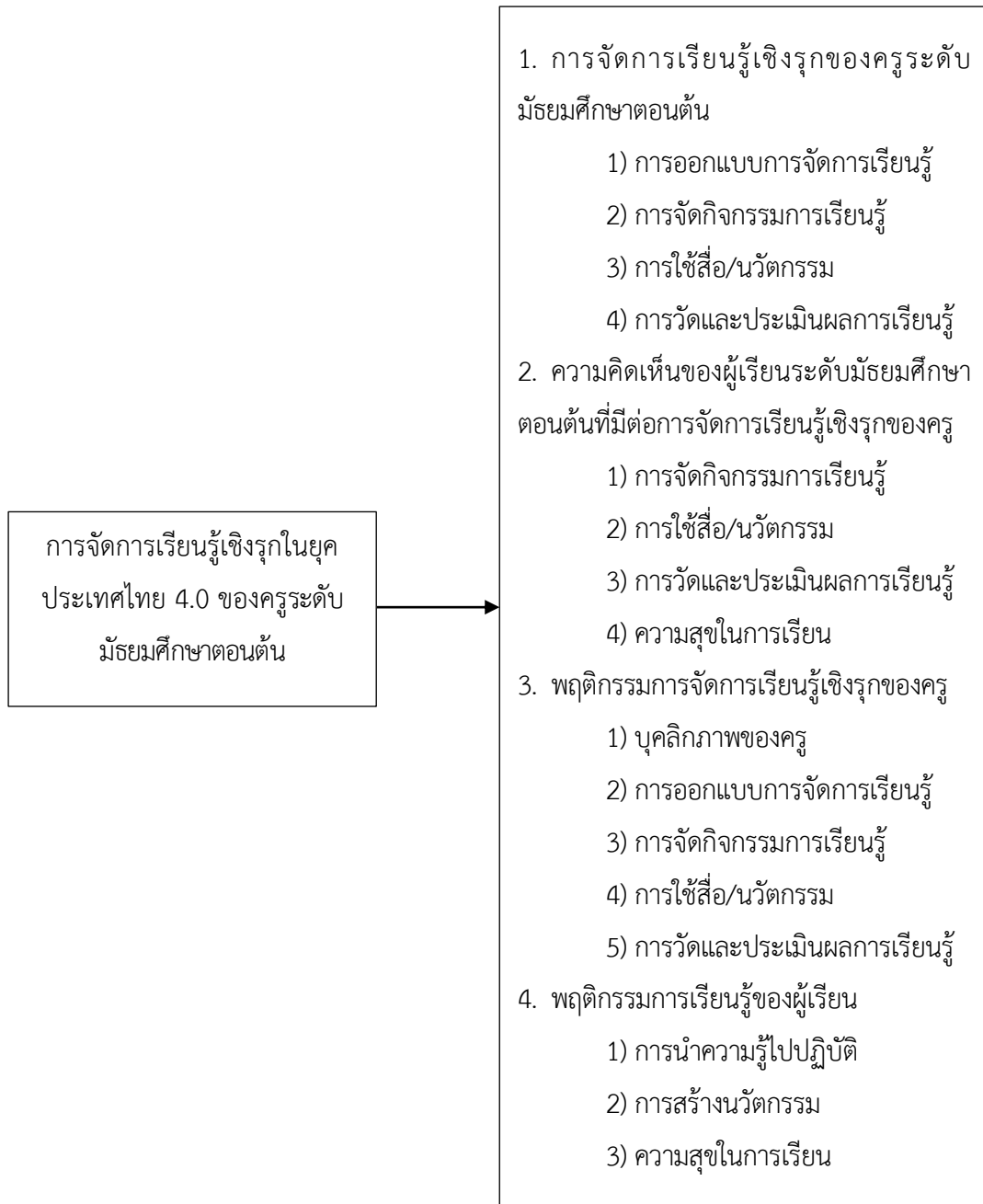
1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) การใช้สื่อ/นวัตกรรม และ 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูใน 3 ด้าน คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อ/นวัตกรรม และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมถึงความสุขในการเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู และความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ใน 3 ด้าน คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อ/นวัตกรรม และวัดและประเมินผลการเรียนรู้
4. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

สมมติฐานการวิจัย

การปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูและความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูทั้ง 3 ด้าน คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อ/นวัตกรรม และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการวิจัยเชิงสำรวจจากการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ซึ่งผู้เรียนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการเรียนการจัดการเรียนรู้ของครู จึงสามารถบอกถึงการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูได้ ในขณะเดียวกันพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน สามารถรับรู้ได้จากการสังเกตของผู้วิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยสอบถามจากการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู และความคิดเห็นของผู้เรียน และผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 40 คน และ 2) ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ จำนวน 3,095 คน จากโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 ที่มีการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีที่ 2 และปีที่ 3) ทั้งหมดจำนวน 10 คน 2) ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีที่ 2 และปีที่ 3) จำนวน 431 คน จำนวน 6 โรงเรียน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ครูทั้งหมดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 10 คนจากโรงเรียนขนาดใหญ่ 2 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 4 โรงเรียน รวมเป็น 6 โรงเรียน

2. ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีที่ 2 และปีที่ 3 จำนวน 431 คน จากโรงเรียนขนาดใหญ่ 2 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดกลาง 4 โรงเรียน รวมเป็น 6 โรงเรียน ชั้นละ 1 ห้อง ดำเนินการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1) โรงเรียนขนาดใหญ่ ชั้นละ 1 ห้อง จาก 2 โรงเรียน รวมเป็น 6 ห้อง เป็นผู้เรียนจำนวน 146 คน จำแนกเป็นผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 50 คน ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 50 คน ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 46 คน

2) โรงเรียนขนาดกลาง ชั้นละ 1 ห้อง จาก 4 โรงเรียน รวมเป็น 12 ห้อง เป็นผู้เรียนจำนวน 285 คน จำแนกเป็นผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 97 คน ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 93 คน ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 95 คน

ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งหมด 18 ห้อง รวมเป็นผู้เรียนจำนวน 431 คน จาก 6 โรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามสำหรับครู 1 ฉบับ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของครู ลักษณะคำถามที่ใช้เป็นแบบ (Checklist) จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ของครูระดับมัธยมศึกษา ใน 4 ด้าน ได้แก่ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อ/นวัตกรรม และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จำนวน 60 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 121) โดยมีความหมายระดับการ

ปฏิบัติ ดังนี้ 1) คะแนน 5 หมายถึง มีการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในอยู่ระดับ มากที่สุด 2) คะแนน 4 หมายถึง มีการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับ มาก 3) คะแนน 3 หมายถึง มีการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับ ปานกลาง 4) คะแนน 2 หมายถึง มีการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับ น้อย และ 5) คะแนน 1 หมายถึง มีการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-Ended Question) จำนวน 5 ข้อ

2. แบบสอบถามความคิดเห็นสำหรับผู้เรียน 1 ฉบับมีลักษณะคล้ายกับแบบสอบถามสำหรับครู แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้เรียน ลักษณะคำถามที่ใช้เป็นแบบ (Checklist) จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นใน 3 ด้าน ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อ/นวัตกรรม และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมไปถึงความสุขในการเรียน จำนวน 50 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 121) โดยมีความหมายระดับการปฏิบัติ ดังนี้ 1) คะแนน 5 หมายถึง มีการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในอยู่ระดับ มากที่สุด 2) คะแนน 4 หมายถึง มีการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับ มาก 3) คะแนน 3 หมายถึง มีการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับ ปานกลาง 4) คะแนน 2 หมายถึง มีการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับ น้อย และ 5) คะแนน 1 หมายถึง มีการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของผู้เรียน ลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-Ended-Question) จำนวน 2 ข้อ

3. แบบสังเกตสำหรับครู เป็นแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม จำนวน 30 ข้อ โดยแบ่งเป็นประเด็นการสังเกตดังนี้

พฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ได้แก่ 1. บุคลิกภาพของครู 2. การออกแบบการจัดการเรียนรู้ 3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4. การใช้สื่อ/นวัตกรรม และ 5. การวัดและประเมินผล การเรียนรู้

4. แบบสังเกตพฤติกรรมสำหรับผู้เรียน ลักษณะเป็นแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม กำหนดประเด็นการสังเกตดังนี้พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ 1. การนำความรู้ไปปฏิบัติ 2. การสร้างนวัตกรรม 3. ความสุขในการเรียน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม 2 ฉบับ และแบบสังเกต 2 ฉบับ และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

แบบสอบถาม และแบบสังเกตสำหรับครู และผู้เรียน

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ของคุรุระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อวางแผนในการสร้างแบบสอบถาม 2 ฉบับ และแบบสังเกต 2 ฉบับ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย สร้างแบบสอบถาม และแบบสังเกตสำหรับครู สร้างแบบสอบถาม และแบบสังเกตให้ครอบคลุมตัวแปรที่กำหนดไว้ในการศึกษา

2. นำแบบสอบถาม 2 ฉบับ และแบบสังเกต 2 ฉบับ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม และแบบสังเกต นำไปปรับปรุง แก้ไข แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จำนวน 3 คน โดยพิจารณาจากดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 0.5 ถือว่าข้อคำถามนั้นใช้วัดได้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3. นำแบบสอบถามสำหรับผู้เรียนที่ปรับปรุง แก้ไข เรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีที่ 2 และปีที่ 3 โรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างชั้นละ 10 คน รวมเป็นจำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 117) ซึ่งควรมีค่าเท่ากับหรือมากกว่า 0.70 แปลว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรง และเหมาะสมที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ ซึ่งผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.96 ถือว่าความเที่ยงตรง และเหมาะสมที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างใช้การแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

2. การวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ของคุรุระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู และพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยการคำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

3. วิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ของครู และความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยใช้สถิติทดสอบแมน-วิทนี (Mann-Whitney U Test)

4. วิเคราะห์ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามความคิดเห็นของครู และผู้เรียนโดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในภาพรวมทั้ง ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อ/นวัตกรรม และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.34$, $SD=0.79$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x}=4.49$, $SD=0.64$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การใช้สื่อ/นวัตกรรม ($\bar{x}=4.10$, $SD=1.04$)

2. ความคิดเห็นของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในภาพรวมทั้ง 3 ทั้งด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อ/นวัตกรรม และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.83$, $SD=1.00$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.97$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การใช้สื่อ/นวัตกรรม ($\bar{x}=3.80$, $SD=1.05$) ส่วนความสุขในการเรียนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.84$, $SD=1.02$) เรื่องที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ($\bar{x}=4.01$, $SD=1.02$) สำหรับเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้เรียนไม่รู้สึกเครียดหรือเบื่อหน่ายต่อการเรียน ($\bar{x}=3.67$, $SD=1.14$)

3. การเปรียบเทียบการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูมีค่าเฉลี่ยมากกว่าความคิดเห็นของผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน ทั้งด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อ/นวัตกรรม และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยการปฏิบัติของครูกับความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้สื่อ/นวัตกรรม และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยอันดับของการเปรียบเทียบการปฏิบัติของครูผู้สอน และความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน จำแนกเป็น 3 ด้าน

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	สถานภาพ	N	Mean Rank	Sum of Ranks	Z	Sig.
1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (p1)	ครู	10	339.40	3394.00	-2.973**	.01
	ผู้เรียน	431	218.25	94067.00		
	รวม	441				

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยอันดับของการเปรียบเทียบการปฏิบัติของครูผู้สอน และความคิดเห็นของผู้เรียน
ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน จำแนกเป็น 3 ด้าน (ต่อ)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	สถานภาพ	N	Mean Rank	Sum of Ranks	Z	Sig.
2. การใช้สื่อ/นวัตกรรม (p2)	ครู	10	304.75	3047.50	-2.105*	.05
	ผู้เรียน	431	219.06	94413.50		
	รวม	441				
3. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (p3)	ครู	10	315.50	3155.00	-2.375*	.05
	ผู้เรียน	431	218.81	94306.00		
	รวม	441				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. พฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกครูในภาพรวม ทั้งด้านบุคลิกภาพของครูด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อ/นวัตกรรม และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=45$, $SD=0.91$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ บุคลิกภาพของครู ($\bar{x}=5.00$, $SD=0.00$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การใช้สื่อ/นวัตกรรม ($\bar{x}=2.00$, $SD=1.12$)

5. พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในภาพรวม ทั้ง 3 ด้าน ทั้งด้านการนำความรู้ไปปฏิบัติ ด้านการสร้างนวัตกรรม และความสุขในการเรียน ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.65$, $SD=0.76$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นำความรู้ไปปฏิบัติ ($\bar{x}=4.61$, $SD=0.53$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การสร้างนวัตกรรม ($\bar{x}=2.17$, $SD=0.98$)

6. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกครูส่วนมาก (ร้อยละ 60) ไม่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค เพียงแต่เสนอแนะแนวทางในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเท่านั้น สรุปได้ดังนี้

1) ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ จะต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความสามารถ และความแตกต่างของผู้เรียน มีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ซึ่งครูจะต้องมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้

2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูควรให้ผู้เรียนฝึกกระบวนการคิด การปฏิบัติลงมือทำด้วยตนเอง มีการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย และสิ่งสำคัญคือครูควรรู้จักผู้เรียนของตนเองเป็นอย่างดี แต่ในทางกลับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อาจไม่สามารถดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่วางไว้ได้ทั้งหมดเนื่องจากบริบทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน

3) ด้านการใช้สื่อ/นวัตกรรม ต้องออกแบบสื่อการสอนต้องมีความสอดคล้องกับเนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลาย ซึ่งในปัจจุบันการนำเทคโนโลยี สื่อการสอน ซึ่งในบางโรงเรียนยังมีสื่อ/นวัตกรรมไม่เพียงพอกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนไม่ได้มีส่วนร่วมในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองได้เท่าที่ควร ทั้งนี้การใช้สื่อ/นวัตกรรมต่าง ๆ จะต้องคำนึงถึงความพร้อม และความเหมาะสมของผู้เรียนด้วย

4) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ต้องมีการวัดประเมินผลให้สอดคล้องกับตัวชี้วัด และมีการประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตามความหลากหลายของผู้เรียน ตามสภาพจริง และควรมีระบบวัดผล และประเมินผลในรูปแบบออนไลน์ เพื่อเป็นการประหยัดทรัพยากร

5) ปัญหา และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ปัญหาในด้านความหลากหลายทางด้านพฤติกรรม ความคิดของผู้เรียน ทำให้การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทุกคนจึงเป็นไปได้ยาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อ/นวัตกรรม และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า ครูมีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับปฏิบัติมากทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และทุกเรื่อง และผลจากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อ/นวัตกรรม และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า ครูมีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับปฏิบัติมากทุกด้านเช่นเดียวกัน ทั้งนี้โดยเฉพาะ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และทุกเรื่อง ซึ่งเป็นไปตามการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ที่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Active learning ซึ่งมีความสอดคล้องกับ นนทลี พรธาดาวิทย์ (2561: 27) ที่กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้แบบ Active learning ผู้สอนเป็นผู้วางแผนในการจัดกิจกรรมในการพัฒนาผู้เรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำไปปรับใช้ได้ในชีวิตจริง โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดวิธีการเรียนรู้ สิ่งที่สนใจด้วยตนเอง เพื่อกระตุ้น และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุก ๆ กิจกรรมได้อย่างประสบความสำเร็จ

นอกจากนี้ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความสุขในการเรียนอยู่ในระดับปฏิบัติมากซึ่งเมื่อผู้เรียนเกิดความสุขในการเรียนจะทำให้ผู้เกิดความรู้สึกดีที่มีต่อการเรียนปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ วันวิสา ประภาศรี (2562: 86) ได้กล่าวว่า ความสุขในการเรียน คือ ความรู้สึกของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรม โดยผู้เรียนจะเกิดความผ่อนคลาย

สนุกสนาน ไม่เครียด มีความตื่นเต้น และสนใจในที่กำลังเรียนรู้และยังไม่ได้เรียนรู้ ทำให้เกิดความรู้สึกภูมิใจในตนเองและเห็นคุณค่าของการเรียนรู้

2. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู และความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยใช้การทดสอบของ แมน-วิทนี (Mann-Whitney U Test) พบว่า การปฏิบัติของครูมากกว่าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เรียนทุกด้าน ซึ่งอาจเป็นเพราะครูมีความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของตนเองสูง หรืออาจจะมีจัดการเรียนรู้จริงแต่ยังจัดไม่มากนัก ทั้งนี้ครูหรือผู้เรียนอาจไม่เข้าใจถึงหลักการจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุกมากเท่าที่ควร ผู้เรียนจึงไม่สามารถเข้าใจในวิธีการเรียนการสอนรูปแบบนี้ และไม่เห็นถึงการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู จึงไม่สอดคล้องกับ เชิดศักดิ์ ภัคศิริโรจน์ (2556: 20) ได้กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ ใช้เทคนิควิธีการ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายให้ผู้เรียนและผู้สอนได้มีปฏิสัมพันธ์กันและรวมไปถึงเพื่อนในชั้นเรียนในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน และเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน และสร้างองค์ความรู้ ได้ด้วยตนเอง

3. ผลการศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกครู ทั้ง 5 ด้าน ทั้งด้านบุคลิกของครู การออกแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อ/นวัตกรรม และการวัดและประเมินผล พบว่า อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง โดยเฉพาะเรื่องบุคลิกภาพของครู ค่อนข้างเป็นไปตามการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน มีความสอดคล้องกับ นนทลี พรธาดาวิทย์ (2561: 26) กล่าวว่าครูต้องออกแบบจัดการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความสนใจ และความแตกต่างของผู้เรียนให้มีความสอดคล้องกัน แต่ละกิจกรรมที่ทำได้มีความหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงแก้ปัญหาได้ตามสภาพจริง

เนื่องจากครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีครู 1 คน สอนทั้งระดับมัธยมศึกษาต้น ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อ/นวัตกรรม และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จึงไม่แตกต่างกันไม่ว่าจะสอนในชั้นไหนก็ตาม ในขณะที่ผู้เรียนเป็นผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งอยู่กันคนละชั้นปี แม้ว่าครูจะเป็นคนเดียวกันแต่ผู้เรียนไม่ได้อยู่ในชั้นปีเดียวกัน จึงทำให้พฤติกรรมของผู้เรียนแตกต่างกัน โดยผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีพฤติกรรมการเรียนอยู่ในระดับปฏิบัติมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยเฉพาะการนำความรู้ไปปฏิบัติ อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูจัดมีความน่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ผู้เรียนจึงร่วมทำกิจกรรม และนำความรู้จากสิ่งที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปปฏิบัติด้วยความเต็มใจ และเกิดประโยชน์กับผู้เรียนเอง ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2553) ได้กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาศักยภาพด้านสมอง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมได้แก่ การคิด การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเต็มศักยภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในภาพรวม ทั้ง 4 ด้าน คือ

1. ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยเฉลี่ยปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรื่องที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 คือ เรื่องกำหนดสาระสำคัญของเนื้อหาให้ครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของสาระการเรียนรู้ และกำหนดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ สำหรับเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเป็นอันดับสุดท้าย คือ ครูจัดเตรียมสื่อ/นวัตกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้

ดังนั้น ก่อนที่จะจัดการเรียนรู้ครู ควรจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้หรือหานวัตกรรมใหม่ ๆ ที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น สนใจในบทเรียนมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้มากที่สุด

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเฉลี่ยปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรื่องที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตอบคำถาม หรือทำกิจกรรม และยอมรับคำตอบของผู้เรียนเสมอ สำหรับเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ให้ผู้เรียนทำข้อสอบก่อนเรียนเพื่อสำรวจความพร้อมของผู้เรียนก่อนเริ่มเรียน

ดังนั้น ก่อนเริ่มจัดการเรียนการสอนครูควรมีข้อสอบ หรือแบบทดสอบเพื่อประเมินความรู้ของผู้เรียนทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อให้เห็นว่าผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความพร้อมในเรื่องที่จะเรียนมากน้อยเพียงใด เพื่อใช้ในการปรับบทเรียนที่จะสอน และกิจกรรมที่จะใช้ให้เข้ากับผู้เรียนทุกคนที่มีความแตกต่างกัน และเพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้แล้ว ผู้เรียนมีความรู้มากขึ้นจากเดิมหรือไม่ และครูจะได้นำผลมาปรับปรุง และพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

3. การใช้สื่อ/นวัตกรรม โดยเฉลี่ยปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรื่องที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 คือ ใช้สื่อการเรียนรู้ที่ใช้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ ใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนและใช้สื่อการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม และชัดเจนมากขึ้น เช่น ภาพถ่าย สถานการณ์จำลอง สำหรับเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเป็นอันดับสุดท้าย คือ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อ/นวัตกรรมการเรียนรู้

ดังนั้นครูควรให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการเรียนมาสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ หรือพัฒนานวัตกรรม อย่างใดอย่างหนึ่งด้วยตัวของผู้เรียนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการศึกษาอย่างเต็มความสามารถ ตามศักยภาพ อีกทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และคิดในเชิงสร้างสรรค์ได้

4. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ โดยเฉลี่ยปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรื่องที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 คือ วัดและประเมินผลตามสภาพจริงที่ผู้เรียนปฏิบัติ กำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลที่ชัดเจน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถามเกี่ยวกับข้อสอบที่ผู้เรียนมีข้อสงสัย สำหรับเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเป็นอันดับสุดท้าย คือ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผล

ดังนั้น ครูควรใช้วิธีการวัดผล และประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์ในการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เรียน ชี้แจงคะแนนแต่ละส่วน มีการรายงานผลให้ผู้เรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องทราบเพื่อการพัฒนา และปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งครู และผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู กลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. ควรศึกษาความคิดเห็นของครู และผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จากโรงเรียนต้นแบบที่มีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยมาปรับปรุง และพัฒนาการสอนต่อไป
3. ในการวิจัยที่ใช้การสังเกตการสอนควรมีผู้สังเกตการสอนมากกว่าหนึ่งคน และจำนวนการสังเกตควรมากกว่าหนึ่งครั้ง
4. ควรใช้การสังเกตที่หลากหลาย เช่น การสังเกตแบบมีส่วนร่วมคือเข้าไปร่วมสอน และสังเกตไปด้วย สังเกตแบบที่ผู้ถูกสังเกตไม่รู้ตัว สังเกตผ่านระบบออนไลน์ เป็นต้น
5. ควรศึกษาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่เรียนรู้จากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ส่งผลให้ผลการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น หรือต่ำลง
6. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนเชิงรุกที่ต่างกัน เช่น อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการสอนที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. ค้นเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2562, จาก https://www.tungsong.com/e_Library/s-370.html
- _____. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา. (2560). **Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน**. ค้นเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2562, จาก <http://www.libarts.up.ac.th/v2/img/Thailand-4.0.pdf> 20/6/2562

- เชิดศักดิ์ ภัคดีวิโรจน์. (2556). ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรื่องทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ที่มีต่อความสามารถในการแก้ไขปัญหาทางคณิตศาสตร์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ ความเชื่อมั่นในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปริญญานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2553). **Active Learning**. ข่าวสารวิชาการ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นนทลี พรธาดาวิทย์. (2561). **การจัดการเรียนรู้แบบ Active learning**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ทริปเพิล เอ็ดดูเคชั่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วันวิสา ประภาศรี. (2562). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้การสอนแบบเปิด ร่วมกับการใช้ปัญหาเป็นฐาน และ STEM Education ที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ ความสุขในการเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วชิยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สถาพร พงษ์พิบูล. (2555). คุณภาพผู้เรียน เกิดจากกระบวนการเรียนรู้. **วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา**, 6(2): 1-13 ค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2562, จาก https://www.tcithaijo.org/index.php/EduAdm_buu/article/download/11570/10425/
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). **แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์ การศึกษาพิเศษ**. ค้นเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2562, จาก <http://bet.obec.go.th/index/wp-content/uploads/2018/08/nn3.pdf>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). **มาตรฐานการศึกษาของชาติพ.ศ. 2561**. ค้นเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2562, จาก <http://www.sesa17.go.th/site/images/Publish2.pdf>